

รายงาน
การสอบสวนศึกษา
เรื่อง
ปัญหาและผลกระทบของการดำเนินตามนโยบาย
ประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด

โดย
คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน
วุฒิสภา

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สำนักกรรมการ ๒
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

ที่ สว๐๐๑๐/(ร๕๒)

วุฒิสภา

ถนนอุทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๖

เรื่อง รายงานผลการพิจารณาสอบสวนและรับฟังความคิดเห็นประชาชน เรื่อง ปัญหาและผลกระทบของ
การดำเนินการตามนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันศุกร์ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๔ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น ซึ่งคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีอำนาจกระทำกิจการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๗๕ รวมทั้งตามบัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางเตือนใจ ดีเทศน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายการุณ ไสงาม	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายมนตรี สินทวิชัย	โฆษกคณะกรรมการ
๕. นายกำพล ภูมณี	๖. นายแคล้ว นรปติ
๗. นายจอน อึ้งภากรณ์	๘. นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ
๙. นางประทีป อึ้งทรงธรรม	๑๐. นายปรีดี นิรัญพฤษช์*
๑๑. นายมีชัย วีระไวทยะ	๑๒. นายวงศ์พันธ์ ณ ตะกั่วทุ่ง
๑๓. นายสงวน นันทชาติ*	๑๔. นายโสภณ สุภาพงษ์*
๑๕. ร้อยตรี อำนวย ไทยานนท์	

ต่อมาที่ประชุมวุฒิสภา ได้ลงมติแต่งตั้งพลตำรวจเอกประทีน สันติประภพ แทนนายสงวน นันทชาติ ที่ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการสามัญ เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๔๕ และได้มีมติแต่งตั้ง นายพิเชฐ พัฒนโชติ นายลัก กอแสงเรือง และนายสุนทร จินดาอินทร์ แทนพลตำรวจเอกประทีน สันติประภพ นายปรีดี นิรัญพฤษช์ และนายโสภณ สุภาพงษ์ ที่ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการสามัญ เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๖ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๖ และวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ตามลำดับ

สิ่งพิมพ์รัฐบาล
สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาสอบสวน และรับฟังความคิดเห็นประชาชน เรื่อง ปัญหาและผลกระทบของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด เสร็จเรียบร้อยแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อทราบต่อรายงานการพิจารณา ศึกษาของคณะกรรมการ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ลงชื่อ นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
(นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง)

ประธานคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน
วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวอรทัย แหวนนาค)

ผู้อำนวยการกลุ่มงาน

กลุ่มงานคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทร. ๐ ๒๒๕๔ ๑๕๒๙ , ๐ ๒๒๕๔ ๑๗/๑๙

โทรสาร ๐ ๒๒๕๔ ๑๗/๑๙

รายงานการพิจารณาของคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 5 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันศุกร์ที่ 17 สิงหาคม 2544 ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น ซึ่งคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีอำนาจกระทำกิจการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา นั้น

คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า ตามที่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดโดยได้มีการมอบหมายและชี้แจงนโยบายเมื่อวันอังคารที่ 14 มกราคม 2546 ให้ดำเนินการปราบปรามเด็ดขาดในระยะเวลา 3 เดือน และได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 3 ฉบับ นั้น

ปรากฏว่า ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล (1 กุมภาพันธ์ 2546 - 30 เมษายน 2546) ให้เกิดปัญหาและผลกระทบอย่างกว้างขวาง อาทิ เกิดปัญหาการฆาตกรรมถึง 2,838 ราย เกิดกรณีการฆาตตัดตอน (ยิงทิ้ง) ประชาชนผู้มีรายชื่ออยู่ในบัญชีที่ทางการสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (บัญชีดำ) จำนวนมาก มีผู้หญิง เด็กและผู้บริสุทธิ์เสียชีวิตไปหลายราย กระทั่งองค์การเมื่องระหว่างประเทศ สถาบันวิชาการด้านนิติศาสตร์ และวุฒิสภาได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบต่อหลักนิติรัฐและกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวาง เป็นต้น

คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา จึงได้ดำเนินการสอบสวนศึกษากรณีปัญหา และผลกระทบของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาสอบสวนเรื่องดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการสอบสวนศึกษาต่อวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 189 และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 75

1. วิธีการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการ ดังนี้

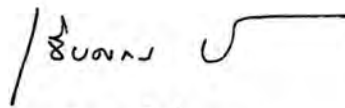
1. 1 แต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำ คณะกรรมการฯ ตามประกาศวุฒิสภา เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการตั้งที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำ คณะกรรมการฯ สามีญ ประจำปี ๒๕๖๖ เพื่อช่วยในการพิจารณาศึกษาประกอบด้วย

1. นายดิเรก เต็งจำรุง	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
2. นายสุรพล ไตรเวทย์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
3. นายพีระพงษ์ ไพรินทร์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
4. นายกิตติศักดิ์ ปรกติ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
5. นายสุริยะใส กตะศิลา	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
6. นายสมชาย ศรีสุนทรโวหาร	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
7. นายสันติสุข มะโรงศรี	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
8. นางสาวเพ็ญพรรณ อินทบัณฑิต	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
9. นางสาวจิตติมา ศรีสุขนาม	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
10. นายอิศเรศ บุศยะรัฐ	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
11. นายวิโรจน์ เดชโคบุตร	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
12. นายเนรมิตร จิตรรักษา	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

(3)

2. ผลการพิจารณาสอบสวนและศึกษา

คณะกรรมการขอเสนอรายงานผลการพิจารณาสอบสวนและศึกษาเรื่องกรณีปัญหา และผลกระทบของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดพร้อมทั้งข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เพื่อให้วุฒิสภาได้โปรดทราบต่อไป

(ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง)

ประธานคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน
วุฒิสภา

รายงานผลการสอบสวนศึกษาและรับฟังความเห็นประชาชน
เรื่อง
ปัญหาและผลกระทบ
ของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหัก
เพื่อเอาชนะยาเสพติด

*****%%*****

ตามที่รัฐบาลชุดปัจจุบันได้ดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยถือเป็นวาระแห่งชาติในการประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด ชนิด "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" ในกาครั้งนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีการมอบหมายและชี้แจงนโยบายเมื่อวันอังคารที่ 14 มกราคม 2546 ให้เริ่มดำเนินการปราบปรามอย่างเด็ดขาดในระยะเวลา 3 เดือน(ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 จนถึงวันที่ 30 เมษายน 2546) และต่อมา พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้ลงนามในคำสั่งจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 29/2546 เรื่องการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ประกอบกับคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 30/2546 และ 31/2546 นั้น

ปรากฏว่า ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล(1 กุมภาพันธ์ 2546 - 30 เมษายน 2546) ได้เกิดปัญหาและผลกระทบอย่างกว้างขวาง อาทิ เกิดปัญหาการฆาตกรรมถึง 2,838 ราย² เกิดกรณีการฆ่าตัดตอน (ยิงทิ้ง)ประชาชนผู้มีรายชื่อบุคคลในบัญชีที่ทางการสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด(บัญชีดำ)จำนวนมาก มีผู้หญิง เด็กและผู้บริสุทธิ์เสียชีวิตไปหลายราย เป็นต้น

นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ สมาชิกวุฒิสภา ได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้พิจารณาหยิบยกเรื่องดังกล่าวขึ้นมาสอบสวนศึกษาและดำเนินการรับฟังความเห็นของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลมีความถูกต้องชอบธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹ คำกล่าวของนายกรัฐมนตรี(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ในพิธีประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อวันศุกร์ที่ 31 มกราคม 2546 ณ ลานพระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร

² ตัวเลขจากรายงานคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด ป.ป.ส.

คณะกรรมการสิทธิฯ พิจารณาเห็นว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงที่รัฐบาลจำเป็นต้องเร่งแก้ไขอย่างจริงจัง รอบคอบ รอบด้าน ตามกระบวนการยุติธรรม อันอยู่บนพื้นฐานของรัฐธรรมนุญ จึงหยิบยกเรื่องดังกล่าวขึ้นพิจารณา

การดำเนินการของคณะกรรมการ

1. คณะกรรมการฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จำนวน 2 ครั้ง
 - 1.1 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2546 ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ สถาบันราชภัฏ จ.นครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมประมาณ 200 คน
 - 1.2 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด ณ วัดพระแก้ว อ.เมือง จ.เชียงราย มีผู้เข้าร่วมประมาณ 150 คน
 - 1.3 ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2546 ส.ว.เตือนใจ ตีเทคน์ ลงพื้นที่เพื่อพบประชาชน ณ อ.ปาย และ อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน
2. คณะกรรมการฯ ได้ประชุมรับฟังความคิดเห็นของตัวแทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง สถาบันวิชาการ เครือข่ายองค์กรประชาชน ฯลฯ จำนวน 3 ครั้ง
 - 2.1 วันที่ 17 มีนาคม 2546 ประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ณ รัฐสภา มีหลายองค์กรส่งตัวแทนเข้าร่วม มีผู้เข้าร่วมประมาณ 100 คน เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เครือข่ายผู้เสียหายแห่งประเทศไทย เครือข่ายประชาชนด้านครอบครัว สมาพันธ์ประชาธิปไตย เครือข่ายศูนย์รวมพัฒนาชุมชน คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ และ ท่านภิกษุณี ธัมมนันทา เป็นต้น
 - 2.2 วันที่ 30 เมษายน 2546 รับฟังความคิดเห็นของตัวแทนจากองค์กรทางกฎหมาย ประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อธิบดีอัยการฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย สำนักงานอัยการสูงสุด
 - 2.3 วันที่ 21 พฤษภาคม 2546 รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.) เลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน(ป.ป.ง.)
3. คณะกรรมการฯ ได้พิจารณารายงานผลการดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 60/2546 เป็นข้อมูลประกอบการสอบสวนศึกษา

สรุปผลการสอบสวนศึกษา

รายงานฉบับนี้สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 หัวข้อ ประกอบด้วย

1. ปัญหาการสั่งการ มอบหมายและชี้แจงนโยบายของรัฐบาล
2. ปัญหาการขึ้นบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด(บัญชีดำ)
3. ปัญหาการลอบสังหารผู้มีรายชื่อในบัญชีดำ(ฆ่าตัดตอน)
4. ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติด
5. ปัญหาและผลกระทบจากการยึดทรัพย์ผู้ค้ายาเสพติด
6. ปัญหาการขัดต่อหลักศาสนา
7. ผลกระทบต่อหลักนิติรัฐและกระบวนการยุติธรรม
8. ผลกระทบด้านการต่างประเทศ
9. ข้อเสนอแนะ

1.ปัญหาการสั่งการ มอบหมายและชี้แจงนโยบายของรัฐบาล

คณะกรรมการฯ พบว่า การสั่งการ มอบหมายและชี้แจงนโยบายของรัฐบาลมีลักษณะชี้้นำ ปลุกเร้า และกดดันให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใช้ความรุนแรงนอกระบบกฎหมายเข้าจัดการปัญหา อีกทั้ง มีการใช้วาทกรรมและพิธีกรรมที่ยั่วให้เกิดการใช้ความรุนแรงในสังคม กล่าวคือ

1.1 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายและชี้แจงนโยบายโดยใช้ถ้อยคำใน ลักษณะชี้ นำ ปลุกเร้าและกดดันให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหวนกลับไปใช้ความรุนแรงนอกระบบ กฎหมาย หลีกเลี่ยงกระบวนการยุติธรรม ดังที่เคยเกิดขึ้นในอดีตบางยุคสมัย เช่น

“สำหรับคนที่ค้าท่านต้องใช้ Iron fist หรือกำปั้นเหล็ก ใช้ความเด็ดขาดอย่างชนิดไม่ต้องปราณี พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เคยกล่าวไว้ว่า ภายใต้แสงอาทิตย์ไม่มีอะไรที่ตำรวจไทยทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นเรื่องยาเสพติดผมมั่นใจว่าตำรวจไทยจัดการได้”³

“การทำงานหนักของท่าน 3 เดือน ถ้าจะมีผู้ค้ายาตายไปบ้างก็เป็นเรื่องปกติ”⁴

“บางที่ถูกยิงตายแล้วต้องถูกยึดทรัพย์ด้วย ผมคิดว่าเราต้องหึงมพอกัน”⁵

³ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมมอบหมายและชี้แจงนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2546 ณ หอประชุมสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร (คัดจากเอกสารอ้างอิงของ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี)

⁴ เพิ่งอ้าง

“เรื่องยาเสพติดเป็นเรื่องสำคัญที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติที่เราต้องทำสงครามสู้รบให้แตกหัก และเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องมีการบาดเจ็บบ้าง”⁵

“ที่อยู่ของขบวนการค้ายาเสพติดมี 2 ที่ คือถ้าไม่ไปคุก ก็ไปวัด”

1.2 รัฐบาลได้ใช้วาทกรรมและพิธีกรรมที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังและทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนผู้ต้องสงสัยว่าค้ายาเสพติด อันเป็นการยุยงให้ใช้ความรุนแรงเข้าจัดการปัญหาแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด โดยปราศจากเมตตาธรรม อาทิ การจัดพิธีประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด ณ ลานพระราชวังดุสิต การจัดพิธีเผาหุ่นสาปแช่งประชาชนผู้ค้ายาเสพติดในพื้นที่ต่างจังหวัด เป็นต้น โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ใช้ถ้อยคำอันสื่อถึงการแตกหักการใช้ความรุนแรง เช่น

“ผมถือว่าการที่เข้าไปพัวพันหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นความเลวสุดที่เราจะไม่มีการให้อภัยเด็ดขาด”⁶

“เพื่อประกาศสงครามขึ้นแตกหักกับยาเสพติด ผมขอประกาศตัวเป็นแม่ทัพใหญ่ในสงครามครั้งนี้”⁷

“ในโอกาสนี้ถือเป็นวาระแห่งชาติที่ชาวไทยทุกคนต้องผนึกกำลังร่วมรบชนิด ตาต่อตา ฟันต่อฟัน”¹⁰

“ประชาชนที่ค้ายาเสพติดต้องถือว่าเป็นประชาชนที่ทรยศต่อชาติของตนเอง”¹¹

1.3 รัฐบาลได้เร่งรัดการทำสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดภายในระยะเวลา 3 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 เป็นต้นมา โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง คือผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดต้องปราบปรามผู้ค้าและผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้ได้อย่างน้อยถึงร้อยละ 25 ของบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยใช้หลักเกณฑ์วัดผลเชิงปริมาณ

⁵ เพิ่งอ้าง

⁶ เพิ่งอ้าง

⁷ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมมอบหมายนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2546 ณ จังหวัดเชียงใหม่

⁸ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่อังคารที่ 14 มกราคม 2546 ณ หอประชุมสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร

⁹ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เนื่องในพิธีประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อวันที่ศุกร์ที่ 31 มกราคม 2546 ณ ลานพระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร

¹⁰ เพิ่งอ้าง

¹¹ เพิ่งอ้าง

3 ประการคือ ก.การจับกุมดำเนินคดีจนถึงขั้นอัยการส่งฟ้องศาล ข.การวิสามัญฆาตกรรมในกรณี
ที่ผู้ค้ายาเสพติดต่อสู้ ค.การที่ผู้ค้ายาเสพติดเสียชีวิตไม่ว่าด้วยกรณีใดก็ตาม

หากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ถึงร้อยละ 25 ก็จะต้องถูก
โยกย้ายหรือพิจารณาโทษทางวินัย โดยมีการกำชับ ชมพูเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานว่า "ถ้าล้มเหลวทั้งผู้ว่า
ราชการจังหวัด ทั้งผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดก็ต้องไปด้วยกัน"¹²

กรณีดังกล่าว ได้ทำให้เกิดคดีวิสามัญฆาตกรรม 45 คดี และนำไปสู่ปัญหาการฆาตกรรม
ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนถึง 2,838 ราย โดยเชื่อว่าเป็นการฆาตคัตตอนกว่า 2,000 ราย ซึ่งทั้งหมด
สามารถจับกุมตัวผู้ต้องหาได้เพียง 479 คดี

คณะกรรมการการฯ เห็นว่า การสั่งการ การมอบหมายและชี้แจงนโยบายของรัฐบาลมีความ
หละหลวม มีลักษณะชี้หน้า ปลุกเร้า และกดดันให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใช้ความรุนแรงนอกกรอบ
กฎหมายเข้าจัดการปัญหา ยาเสพติด ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเสี่ยงชีวิต จูงใจให้เกิดเหตุ
ฆาตกรรมอย่างเป็นระบบขึ้นทั่วประเทศ

ประกอบกับวิธีการใช้วาทกรรมและพิธีกรรมของรัฐบาล ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกแค้นเคือง
เสมือนความรู้สึกของเหล่าบรรดาผู้เข้าปราบปรามประชาชน ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516,
เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ที่มีความรู้สึกแบ่งแยก เกียดขังและ
พร้อมจะใช้ความรุนแรงเยี่ยงนี้ เช่นกัน

นอกจากนี้ การใช้หลักเกณฑ์วัดผลเชิงปริมาณ โดยถือเอายอดตัวเลขการตายในกรณีใดๆ ของ
ผู้ค้ายาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของผลงานการปราบปราม พร้อมส่ำทับเป็นนโยบายในเชิงเปิดโอกาสให้
ใช้ความรุนแรง เมื่อเกิดกรณีปัญหาการฆาตคัตตอนขึ้นจึงเกิดข้อครหาว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนรู้เห็น
เกี่ยวข้องหรือลงมือลอบสังหารเสียเองหรือไม่?

ต่อกรณีนี้ ในการรับฟังความเห็นของประชาชนได้มีนักกฎหมายตั้งข้อสังเกตว่า การ
มอบหมายและการชี้แจงนโยบายดังกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เข้าข่ายลักษณะเป็นการชี้แนะ
ให้เกิดการฆาตกรรมหรือชี้หน้าให้เกิดการลอบสังหาร ทั้งยังเป็นการใช้นโยบายของรัฐปกป้องคุ้มครอง
ผู้กระทำการฆาตกรรมดังกล่าว ซึ่งตามกฎหมาย ถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา มีอายุความ
ถึง 20 ปี

¹² คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมมอบหมายและชี้แจงนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เมื่อวันที่
อังคารที่ 14 มกราคม 2546 (คัดจากเอกสารอ้างอิงของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี)

2. ปัญหาการขึ้นบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด(บัญชีดำ)

คณะกรรมการการฯ พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีการจัดทำบัญชีดำรายชื่อของประชาชนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด(บัญชีดำ) ถึง 2 บัญชี ได้แก่ บัญชีดำของตำรวจ ซึ่งได้มีการจัดทำไว้ก่อนการประกาศสงครามกับยาเสพติด เพื่อให้ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน กับบัญชีดำของฝ่ายปกครองกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเพิ่งจัดทำขึ้นเมื่อประกาศสงครามกับยาเสพติดครั้งนี้ โดยในบางจังหวัดใช้วิธีการให้ประชาชนในชุมชนแจ้งรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งผู้เสพและผู้ค้า โดยหย่อนรายชื่อในกล่องให้ทางการโดยไม่ต้องลงชื่อผู้แจ้ง เพื่อให้ทางการนำรายชื่อที่ได้รับแจ้งทั้งหมดมาแจกแจงดูจำนวนความถี่ของผู้มีรายชื่อว่ามากน้อยแค่ไหน แล้วอาศัยข้อมูลอีกส่วนหนึ่งจากกำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนนำขึ้นเป็นบัญชีดำ

การขึ้นบัญชีดำโดยวิธีการดังกล่าว เปิดช่องทางให้เกิดความผิดพลาด คลาดเคลื่อน ทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องถูกขึ้นชื่ออยู่ในบัญชีดำด้วยสาเหตุอย่างน้อย 4 ประการ คือ

2.1 เกิดการใส่ร้ายป้ายสีกันระหว่างผู้มีความขัดแย้ง ศัตรูคู่อาฆาต ว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น บางกรณีเป็นคู่แข่งทางธุรกิจการค้าในท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 เกิดการใส่ร้าย ทำลายความน่าเชื่อถือ ในระหว่างคู่แข่งทางการเมือง เช่น ใส่ร้ายว่าคู่แข่งทางการเมืองของตนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพื่อกีดกันออกจากเวทีการเมือง เป็นต้น

2.3 เกิดการแก้แค้นผู้ที่มีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือทางราชการ

2.4 เกิดการเลือกปฏิบัติโดยอคติทางชาติพันธุ์ โดยในบางจังหวัดที่น้องชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์(ชาวเขา) ถูกกล่าวหาโดยเอกสารของทางการว่า ส่วนมากเป็นผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยมีอคติต่อชาวเขา¹³

คณะกรรมการการฯ พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐในบางท้องที่ได้เปิดเผยรายชื่อในบัญชีดำซึ่งควรเก็บเป็นความลับ โดยนำไปแจ้งให้เจ้าตัวผู้มีรายชื่อในบัญชีดำทราบ พร้อมแนะนำ ช่มชู้ ให้ไปรายงานตัว บางแห่งถึงกับขู่ฯ หากไม่ไปรายงานตัวจะไม่รับรองความปลอดภัยในชีวิต ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากที่เป็นผู้บริสุทธิ์ต้องตกอยู่ในสภาวะลำบาก เพราะหากไม่ไปรายงานตัวก็ถือว่าไม่ให้ความร่วมมือกับทางราชการ แต่ถ้าไปรายงานตัวกลับเป็นการยอมรับความผิดทั้งๆ ที่ตนเองมิได้กระทำ

¹³ ข้อมูลจากการรับฟังความเห็นประชาชน ของคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 ณ จ. เชียงราย

จากการรับฟังความเห็นของประชาชน พบว่า มีประชาชนจำนวนหนึ่งร้องเรียนว่า ตนมีชื่ออยู่ในบัญชีดำ ทั้ทั้งๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทำให้เกิดความเดือดร้อน อับอายขายหน้า เสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมเกียรติของคนในครอบครัว ไม่สามารถเข้าสมาคมกับชุมชนได้ตามปกติ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ก็มาแจ้งให้ไปรายงานตัวเพื่อเข้าอบรม ให้ความร่วมมือกับรัฐ มิฉะนั้นก็ไม่รับรองความปลอดภัย ในบางพื้นที่ประธานอบต.และผู้ใหญ่บ้าน(ที่เป็นชาวเขา)ในหลายพื้นที่ถูกปลดจากตำแหน่งเพราะมีชื่อในบัญชีดำ โดยไม่มีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน หรือเพราะถูกอ้างว่าไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล

นอกจากนี้ เมื่อตรวจสอบข้อมูลการร้องเรียนของประชาชนต่อกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพบว่า เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชนหลายกรณี เช่น¹⁴

- ประชาชนชาว อ.แม่จัน จ.เชียงราย ถูกขึ้นชื่อในบัญชีดำ ทางกรมเรียกให้ไปรายงานตัวและเข้ารับการอบรม โดยถูกหลอกให้เซ็นชื่อรับว่าค้าและเสพยาเสพติด
- ประชาชนชาว อ.จุน จ.พะเยา ถูกขึ้นชื่อในบัญชีดำและถูกตำรวจข่มขู่ให้เลือกเอาว่าจะยอมรับว่าค้ายาบ้าหรือถูกฆาตักต้อน
- ผู้ใหญ่บ้านใน จ.เพชรบุรี ถูกนายอำเภอบีบบังคับให้หารายชื่อลูกบ้านที่สาบานตนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดให้ได้จำนวน 20 คน ภายใน 1 ชั่วโมง จึงจำต้องส่งรายชื่อลูกบ้านที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไปให้ และถูกบังคับให้ลาออก พร้อมข่มขู่ให้ออกนอกพื้นที่
- ประชาชนชาว อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี ถูกตำรวจแนะนำให้ยอมรับว่ามียาบ้าไว้ในครอบครองแล้วยอมถูกดำเนินคดี หากศาลพิพากษาให้ปรับก็จะลบชื่อออกจากบัญชีดำให้ไปปรึกษาผู้กำกับได้คำตอบว่าให้ยอมทำตามคำแนะนำ ไมเช่นนั้นทางจังหวัดจะส่งหน่วยเหนือมาเก็บเพราะมีชื่ออยู่ในบัญชีของจังหวัด

ฯลฯ

คณะกรรมการฯ ได้ตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของจังหวัดแห่งหนึ่ง พบว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ทำการสืบสวน สอบสวน ตรวจสอบผู้มีรายชื่อในบัญชีดำในภายหลังพบว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จำนวนถึง 200 กว่าคน เห็นสมควรจำหน่ายชื่อออกจากบัญชีดำ จึงเสนอเรื่องไปยังกระทรวงมหาดไทย แต่ทางกระทรวงกลับปฏิเสธ โดยแจ้งว่า ยังไม่มีนโยบายให้จำหน่ายรายชื่อออกทั้ทั้งๆ ที่การตัดสินใจควรจะเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนในพื้นที่ มิใช่ขึ้นอยู่กับนโยบายส่วนกลาง

¹⁴ ข้อมูลตามบัญชีผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการฯ เห็นว่า หลักเกณฑ์ วิธีการ และการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดมีปัญหาข้อบกพร่องอย่างร้ายแรง หละหลวม มีความไม่โปร่งใส เปิดโอกาสให้มีการ กลั่นแกล้งประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้โดยง่าย ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยปราศจากการกลั่นกรอง ตรวจสอบ และแก้ไขเยียวยาปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการ มุ่งสนองนโยบายมากกว่าจะแก้ไขปัญหาทุกขีรอนของราษฎร มุ่งผลเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ซึ่งผลสุดท้ายคือการปฏิบัติหน้าที่โดยไร้คุณธรรม

นอกจากนี้ กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ทำการสืบสวน สอบสวน ตรวจสอบผู้มีรายชื่อใน บัญชีดำในภายหลังแล้วพบว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เห็นควรจำหน่ายชื่อออกจากบัญชีดำ ก็สมควรให้มี หลักเกณฑ์พิจารณาโดยถี่ถ้วน รอบคอบ โดยให้การตัดสินใจเป็นไปตามข้อเท็จจริงในพื้นที่ เพื่อให้เกิด ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา มิใช่ต้องรอนโยบายจากส่วนกลางดังที่ปรากฏอยู่

คณะกรรมการฯ เห็นว่า รัฐบาลสมควรสั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ตรวจสอบ กลั่นกรอง ความถูกต้องของบัญชีรายชื่อที่มีอยู่โดยเร็ว โดยถือผลเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ ถือ ความเคารพในสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเหมือนนโยบายใดๆ และให้มีแนวทางปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน รวมทั้งสมควรให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในกระบวนการ ดังกล่าวเพื่อให้เกิดความรอบคอบรอบด้านและถี่ถ้วนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ รัฐบาลสมควรให้มีมาตรการขจัดใช้หรือแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ ได้รับผลกระทบจากการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลในช่วงเวลาที่ผ่านมามากด้วย

3. ปัญหาการลบชื่หารผู้มีรายชื่อในบัญชีดำ(ฆ่าตัดตอน)

ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนของการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหักกับยาเสพติดของรัฐบาล ได้ปรากฏว่ามีเหตุฆาตกรรม ลอบสังหาร(ยิงทิ้ง) หรือการฆ่าตัดตอนประชาชนผู้มี รายชื่ออยู่ในบัญชีดำของทางการถึง 1,612 ราย โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเกิดคดีฆาตกรรมขึ้น ทั่วประเทศกว่า 2,400 คดี (เป็นคดีวิสามัญฆาตกรรม 40 คดี) แต่สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้เพียง 200 คน

คณะกรรมการฯ ได้รับการร้องเรียนจากญาติมิตรของผู้มีรายชื่อในบัญชีดำ และถูกสังหาร ภายหลังจากการเข้ารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ บางกรณีถูกสังหารขณะเดินทางกลับจากการรายงานตัว เช่น¹⁵

¹⁵ ข้อมูลตามบัญชีผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ในพื้นที่ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ชาวบ้านมีพฤติกรรมเสพยาบ้า ถูกตำรวจนอกเครื่องแบบจับกุมข้อหาครอบครองยาบ้า วันรุ่งขึ้นพบเป็นศพ ถูกยิงเสียชีวิต มียาบ้าในตัว 600 เม็ด ตำรวจอ้างว่าเป็นการหักหลังกันเองของผู้ค้ายาบ้า
- ในพื้นที่ จ.เพชรบูรณ์ ชาวบ้านมีชื่ออยู่ในบัญชีดำ ไปหานายอำเภอและได้ให้ปลัดอำเภอขีดฆ่าชื่อออกจากบัญชี แต่เมื่อกลับมาถึงบ้านถูกชาย 3 คน ขับรถคันที่มีพยานเห็นว่าเคยจอดไว้ที่โรงพักมาที่บ้านแล้วยิงเสียชีวิต
- ในพื้นที่ จ.นครราชสีมา ผู้เสียหายร้องเรียนกับคณะกรรมการฯ ทั้งนี้ทราบว่า ลูกของเพื่อนเคยถูกจับข้อหาเมียเสพติดในครอบครองตั้งแต่ปี 2542 ขณะนี้เรื่องอยู่ในชั้นศาล มีคนเตือนให้หนีออกจากพื้นที่ แต่ไม่เชื่อ ต่อมาลูกของเพื่อนถูกยิงตายในบ้านโดยคนในรถกระบะ มีรถแก๊งค์คุ้มกัน¹⁶

ฯลฯ

คณะกรรมการฯ พบว่า สภากาชาดดังกล่าวก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่ผู้มีรายชื่อในบัญชีดำและประชาชนทั่วไปจำนวนมาก เพราะแม้แต่ผู้ที่รายงานตัวแล้วยังถูกฆ่า ประชาชนจึงไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนบางรายถึงกลับไม่กล้าพำนักอาศัยอยู่ในถิ่นฐาน ต้องย้ายไปอยู่ที่อื่นชั่วคราว เพราะหวั่นเกรงในความปลอดภัยของชีวิต ที่สำคัญ บางท้องที่เกิดข้อครหาว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐเสียเอง

โดยบางกรณี พบว่า ญาติผู้ตายแจ้งกับคณะกรรมการฯ ว่าหากผู้ตายถูกศาลสั่งประหารชีวิตโดยผ่านกระบวนการยุติธรรมก็ยังคงยอมรับได้แต่การยิงทิ้งครั้งนี้ยอมรับไม่ได้จริงๆ

คณะกรรมการฯ เห็นว่า รัฐบาลสมควรเปิดเผยข้อมูลการฆ่าตัดตอนที่ไม่กระทบต่อรูปคดีทั้งหมดออกสู่สาธารณะ พร้อมทั้งเร่งดำเนินการคลี่คลายคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมดในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีความตายของผู้ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความกระจ่างโดยเร็วว่ากรณีใดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กรณีใดเป็นการฆ่าตัดตอน กรณีใดเป็นการฆ่าล้างแค้น กรณีใดเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วใช้กระบวนการยุติธรรมนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างถูกต้องตามรัฐธรรมนูญโดยเร็ว

¹⁶ ผู้ร้องเรียนกล่าวต่อหน้าคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน อุบลิสภา ในการรับฟังความเห็นของประชาชน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2546 ณ จ.นครราชสีมา

4. ปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติด

เครือข่ายผู้ช้ยาแห่งประเทศไทย ได้ให้ความเห็นว่า¹⁷ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในเชิงคุณภาพมากกว่าจะเน้นในด้านปริมาณ โดยนอกจากจะต้องตระหนักว่าผู้ติดยาเสพติดคือผู้ป่วยแล้ว ยังควรต้องเข้าใจด้วยว่า อะไรคือสาเหตุของความเจ็บป่วยนั้น? เพราะหากไม่เข้าใจแล้วใช้วิธีการบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้าบำบัดรักษา ย่อมจะไม่ได้ผล กลับยิ่งจะซ้ำเติมให้ผู้ป่วยต้องเจ็บปวดกับการถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวในสถานบำบัด ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ป่วยไว้เสมือนคุณนั่นเอง

การบำบัดรักษาที่เหมาะสมจึงสมควรเป็นไปตามสภาพของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีทั้งบังคับตนเองได้และบังคับตนเองไม่ได้ กรณีที่บังคับตนเองได้การบำบัดรักษาควรให้เป็นไปตามความสมัครใจของผู้ป่วย ส่วนกรณีบังคับตนเองไม่ได้ก็ควรเป็นตามระบบบังคับซึ่งมีกฎหมายฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรองรับอยู่แล้ว โดยจัดให้มีแพทย์ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอยู่ในฐานะที่เลี้ยงผู้คอยอำนวยความสะดวก คอยประคับประคองให้ผู้ป่วยผ่านพ้นภาวะสับสนทางจิตใจ ภาวะไม่สามารถอยู่กับตนเองได้ ภาวะไม่ยอมรับตนเอง ภาวะการไม่ได้รับการยอมรับ อันเป็นสาเหตุหลักของการติดยาเสพติด

คณะกรรมการฯ พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาเสพติดมีอยู่ 2 ด้านเป็นหลัก คือ

ก.demand side หรือการลดปริมาณความต้องการใช้ยาเสพติดลง เช่น การป้องกันผู้เสพยาเสพติด การบำบัดรักษา การลดปริมาณการเสพ การลดปริมาณผู้เสพ เป็นต้น

ข.supply side หรือการลดปริมาณตัวยาสเสพติดลง เช่น การปราบปรามผู้ค้าและผู้ผลิตยาเสพติด การทำลายแหล่งผลิต เป็นต้น

คณะกรรมการฯ เห็นว่า การแก้ปัญหาเสพติดของประเทศไทยควรจะต้องทำทั้ง 2 ด้านควบคู่กัน โดยต้องติดตามการบังคับใช้กฎหมายยาเสพติดอย่างเคร่งครัด การสืบสวนจับกุมโดยใช้กระบวนการยุติธรรมปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดอย่างจริงจัง โดยมุ่งที่ตัวการใหญ่ และยังคงดำเนินการในด้านผู้เสพอย่างมีประสิทธิภาพโดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ติดยาควบคู่กันไป เพราะการมุ่งเน้นปราบปรามแต่เพียงด้านเดียวย่อมทำให้ราคาของยาเสพติดสูงขึ้น เกิดแรงจูงใจให้ผู้ค้ารายใหม่ยอมเสี่ยงเข้ามาประกอบการค้ายาเสพติดอย่างไม่มีวันจบสิ้น เนื่องจากผู้ค้ารายใหม่ยอมคิดว่า แม้ตั้งโทษเอาไว้รุนแรงแต่ตนคงจะไม่ถูกจับ จึงคิดว่าคุ้มที่จะเสี่ยง

¹⁷ ข้อมูลจากการรับฟังความเห็นประชาชนของคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เรื่อง การปราบปรามยาเสพติดกับสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2546 ณ วุฒิสภา

ดังนั้น รัฐบาลควรจัดให้มีกระบวนการแก้ปัญหาด้านผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ (demand side) เช่น

ก. มีวิธีป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยงหรือเยาวชนเข้าข้องเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ใช้กิจกรรมกีฬา ศิลปะ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น

ข. มีกระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเสมือนผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ ทั้งระบบสมัครใจและระบบบังคับตามสภาพของผู้ติดยาเสพติด และให้ความสำคัญกับปัญหาด้านจิตใจของผู้ติดยาเสพติด ให้สามารถยอมรับตนเองได้ เคารพนับถือตัวเอง โดยมีแพทย์ จิตแพทย์ และนักสังคมสงเคราะห์ คอยดูแลอย่างใกล้ชิด

ค. มีวิธีการรองรับผู้ติดยาเสพติดขั้นรุนแรงมิให้ถูกทอดทิ้งจากสังคม โดยอาจหนีบยกกรณีศึกษาในบางรัฐของประเทศออสเตรเลีย ที่จัดให้มีคลินิกเฉพาะสำหรับผู้ติดยาเสพติด ที่สามารถเข้ามาเสพยาเสพติดโดยไม่ต้องเสี่ยงกับโรคภัยอื่น ซึ่งนอกจากจะช่วยคลายความเครียดของผู้ติดยาอย่างรุนแรงแล้ว ยังช่วยลดผลกระทบต่อสังคมในด้านอื่นๆ เช่น โรคติดต่อ การก่ออาชญากรรม เป็นต้น มาพิจารณาประกอบเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศของเรา

5. ปัญหาและผลกระทบจากการยึดทรัพย์สินผู้ค้ายาเสพติด

ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนของการประกาศสงครามขั้นแตกหักกับยาเสพติด มีการยึด/อายัดทรัพย์สินคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 1,358 ล้านบาท¹⁶

คณะกรรมการพิจารณาพบว่า ในบางกรณีผู้ต้องสงสัยถูกฆ่าตัดตอนไปเสียก่อน โดยยังมีได้พิสูจน์ว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือไม่? แต่กลับถูกยึดทรัพย์สินไปทั้งหมด ทำให้เกิดปัญหาในการให้ความยุติธรรม หรือบางกรณีผู้ต้องหาหายไปในครอบครองเพียงเม็ดเดียวแต่กลับถูกยึดทรัพย์สินไปเสียทั้งหมดโดยไม่มีการพิสูจน์อย่างถี่ถ้วนว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างไร? หรือในบางกรณีมีการยึดทรัพย์สินที่เป็นที่ดินได้มาจากมรดก ได้มาจากการไปทำงานต่างประเทศ หรือได้มาจากการขายพืชผล ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเลย เป็นต้น

ยิ่งกว่านั้น ยังพบว่า มีผู้แอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าทีของรัฐเข้าทำการยึดทรัพย์สินจากประชาชนที่มีชื่ออยู่ในบัญชีดำ ทำให้ประชาชนไม่กล้าขัดขืนด้วยเกรงว่าจะถูกยิงทิ้ง เนื่องจากสภาพการณ์ในขณะนั้นเต็มไปด้วยความรุนแรง เสมือนอยู่ในสังคมแห่งความกลัว

¹⁶ ข้อมูลจากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด(ศตส.) รวบรวมจากรายงานของ ศปก.ตร., สนผ.ตร., ศตส.มท. และ ศตส.กองทัพไทย ระหว่างวันที่ 1 ก.พ.-30 เม.ย.2546

นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหากรณีผู้ถูกสังหารและผู้ถูกยึดทรัพย์สินมีเด็กในความดูแลอุปการะ ทำให้เด็กเหล่านั้นไร้ผู้อุปการะและขาดปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เช่น ขาดการยอมรับจากคนในชุมชน ถูกมองว่าเป็นพวกลูกหลานคนค้ายาบ้า ขาดทุนทรัพย์ในการดำรงชีวิต และศึกษาเล่าเรียน ฯลฯ เป็นที่น่าเวทนาแก่สังคมยิ่งนัก เพราะเด็กๆ คือผู้บริสุทธิ์ แต่สังคมกลับไม่ให้ความคุ้มครอง ความเป็นธรรม รวมถึงโอกาสของการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ซึ่งในที่สุดอาจกดดันให้ลูกหลานของชาติเหล่านี้เข้าร่วมมือกับขบวนการยาเสพติดต่อไปในอนาคต

คณะกรรมการสิทธิฯ เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐควรถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหลักกฎหมายภายใต้กรอบแห่งรัฐธรรมนูญ โดยจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนผ่านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาโดยเปิดโอกาสให้สามารถใช้สิทธิต่อสู้ในชั้นศาล

ในกรณีการเข้าตรวจค้นทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่จะต้องแสดงตน แสดงบัตร มีการทำบันทึกทำสำนวน ตามข้อกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติโดยเคร่งครัด โดยให้ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิฯ ยังเห็นว่า รัฐบาลสมควรมีมาตรการเยียวยาแก้ไขปัญหาผลกระทบอันเกิดจากการดำเนินการยึดทรัพย์สิน เพราะในหลายกรณีลูกหลานของผู้ถูกยึดทรัพย์สินต้องเดือดร้อน อับอายขายหน้า ไร้ที่พึ่ง ซึ่งหากปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความช่วยเหลือ ย่อมจะเกิดความเสียหายต่อปัญหาสังคมต่อเนื่องกันไป เช่น ชายตัว เร่ร่อน อาชญากรรม เป็นต้น

6. ปัญหาการขัดต่อหลักศาสนา

คณะกรรมการสิทธิฯ เห็นว่า แม้นายกรัฐมนตรีจะพยายามทำให้ประชาชนสนับสนุนการดำเนินการตามนโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหักกับยาเสพติด โดยให้ความเห็นต่อสาธารณะว่า "คนชั่วก็ต้องจบด้วยวิธีชั่วๆ" และ "คนสกปรกก็ต้องตายด้วยวิธีการสกปรก"

ซึ่งประหนึ่งว่า สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจกับการฆาตกรรมกว่า 2,838 รายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา 3 เดือน แต่เมื่อพิจารณาตามหลักพุทธศาสนาแล้ว พบว่า การฆ่าเป็นการละเมิดศีล โดยครบตามเงื่อนไขแห่งการละเมิดในหลักคำสอนของพุทธศาสนา คือ รู้ว่าสิ่งนั้นมีชีวิต ตัวเราคิดพยายามฆ่า ลงมือฆ่าจริงๆ และสิ่งนั้นตาย

ในมุมมองทางพุทธศาสนาจึงเห็นว่า การฆ่ามิได้เป็นการแก้ปัญหา เพราะการฆ่าแม้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์แต่ย่อมไม่ใช่ทางบรรลุความสำเร็จ ผู้ปกครองไม่สมควรส่งสัญญาณใดๆ ให้รัฐใช้ความรุนแรงเพราะรัฐใดๆ ก็ตามมีความโน้มเอียงที่จะใช้ความรุนแรงอยู่แล้ว ถ้ารัฐส่งสัญญาณให้ใช้ความรุนแรง ความรุนแรงจะแปรรูปบานปลายจนเกิดจลาจลในสังคม ถ้าใช้การฆ่าโดยไม่ผ่านระบบความ

ยุติธรรม ทำนองถ้าสงสัยก็ฆ่าได้ ต่อไปโดยตรรกะเดียวกันถ้าสงสัยว่านักการเมืองคอร์รัปชันแล้วไม่มีทางจับได้ไล่ทันก็จะใช้วิธีการฆ่านอกกระบวนการทางกฎหมาย¹⁹

ดังนั้น ทางที่จะแก้ปัญหาได้คือ **"การฆ่าตัดต่อ"**²⁰

กล่าวคือ ตัดรากเหง้าแห่งปัญหาสาเหตุ ได้แก่อิเลศของผู้ค้าที่อยากร่ำรวย อยากได้อำนาจ โดยต้องปฏิเสธความรุนแรงอย่างสิ้นเชิง เพราะมนุษย์ยอมมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่เป็นสิทธิขั้นมูลฐาน และมนุษย์ด้วยกันไม่มีสิทธิไปกำหนดว่าคนอื่นไม่มีสิทธิจะมีชีวิตอยู่ แนวนโยบายที่ถูกต้องจึงสมควรส่งเสริมหลักสันติวิธีและใช้ความเมตตาธรรมในการแก้ปัญหาสาเหตุทั้งด้านผู้เสพและผู้ค้า

7. ผลกระทบต่อนักนิติรัฐและกระบวนการยุติธรรม

ในช่วงระยะเวลา 3 เดือนของการประกาศสงครามขั้นแตกหักกับยาเสพติด มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นทั่วประเทศกว่า 2,838 ราย แต่จับกุมผู้กระทำผิดได้เพียง 479 คดี²¹

คณะกรรมการการฯ พบว่า ประเทศไทยได้ถือหลักการปกครองแบบ **"นิติรัฐ"** คือเป็นประเทศที่ปกครองด้วยกฎหมาย ซึ่งตราขึ้นโดยผู้แทนของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีอำนาจหรือไร้อำนาจ ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือเลว ไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือจน ต่างก็ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยเสมอหน้ากัน

ดังนั้น การมุ่งผลปราบปรามยาเสพติดเฉพาะหน้าโดยเพิกเฉยต่อกระบวนการยุติธรรม ละเลยการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยภายในรัฐ โดยปล่อยให้มีการฆาตกรรมในลักษณะเป็นเรื่องปกติหรือเหมาะสม รวมทั้งการปล่อยให้มีการทำลายพยานหลักฐานในการสาวไปถึงตัวการใหญ่ ย่อมถือเป็นการสนับสนุนกระบวนการวิธีสำเร็จโทษนอกกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีค่าเท่ากับ การงดใช้รัฐธรรมนูญสำคัญบางมาตราโดยนโยบายอันมุ่งประจานนิยมของรัฐบาลเป็นหลัก จึงเป็นการทำลายหลักการ **"นิติรัฐ"** และ **"ศักดิ์อนกระบวนการยุติธรรม"** โดยตรง

¹⁹ นพ.ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส

²⁰ ชัมมนันทา ภิกษุณี

²¹ รายงานผลคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด ป.ป.ง.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีความเห็นว่า สถาบันวิชาการด้านนิติศาสตร์ สถาบันการเมืองด้านนิติบัญญัติ(สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา) และสถาบันองค์กรตุลาการ สมควรร่วมกันพิจารณาศึกษาข้อบกพร่องในการดำเนินตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล เพื่อเป็นบทเรียนและแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมที่ยั่งยืน และพิทักษ์ไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนและกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

8. ผลกระทบด้านการต่างประเทศ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พบว่า สมาชิกสภาองเกรส ฝ่ายนิติบัญญัติของสหรัฐอเมริกา ได้แสดงความวิตกกังวลต่อกรณีที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากเนื่องจากการดำเนินนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักกับยาเสพติดของไทย พร้อมกับเรียกร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการสอบสวนและลงโทษผู้ที่ฆ่าผู้ต้องสงสัยค้ายาเสพติด

โดยนาย มาร์ก ลาร์เซน โฆษกสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยกล่าวว่า

"รัฐบาลไทยควรจะต้องสอบสวนการตายอย่างเป็นปริศนาทุกกรณี และลงโทษฆาตกร โดยจะต้องทำอย่างรวดเร็วและโปร่งใสให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยพวกเรามีความรู้สึกว่า มันเป็นตัวเลขที่สูงมาก ดังนั้นจึงมีความกังวลใจว่า จะเป็นการฆ่าที่ไม่สามารถอธิบายได้ หรือบางทีผู้ที่ถูกฆ่า นั้นอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเลยก็ได้"

รวมถึงองค์กรนิรโทษกรรมสากล(Amnesty International) ได้ออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยต่อการดำเนินตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลว่า

"หลังจากที่มีความพยายามปรับปรุงสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยหลายสิบปี แต่ขณะนี้รัฐบาลกลับดำเนินการก้าวถอยหลัง โดยสร้างความกดดันให้กับเจ้าหน้าที่ ซึ่งเสมือนเป็นการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการวิสามัญฆาตกรรมได้"

นอกจากนี้ ปรากฏว่าสื่อมวลชนในระดับนานาชาติ ได้ให้ความเห็นวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ความรุนแรงอันเกิดจากการดำเนินตามนโยบายประกาศสงครามขึ้นแตกหักกับยาเสพติดของรัฐบาลไทยอย่างกว้างขวาง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เห็นว่า ปัญหาความบกพร่อง หละหลวม ของการมอบหมายนโยบายอันมีลักษณะชี้้นำให้ใช้ความรุนแรงนอกระบบของผู้นำรัฐบาล ได้ทำให้ประเทศไทยสูญเสียทุนทางสังคมภายในประเทศไปอย่างไม่สมควร เช่น สันติสุข ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนคุณภาพลักษณะอันดีของการเป็นเสมือนผืนดินอันอุดม(Oasis)แห่งสิทธิและเสรีภาพในภูมิภาคอาเซียน

คณะกรรมการฯ จึงขอให้รัฐบาลแสดงความรับผิดชอบด้วยการเร่งสอบสวนคดีคล้ายคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 3 เดือนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเร็ว รวมทั้งให้มีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนถึงการดำเนินนโยบายดังกล่าวว่ามีข้อบกพร่องประการใด โดยจะต้องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว พร้อมทั้งเปิดเผยผลการตรวจสอบอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนสำนึกแห่งความหวงแหนสิทธิและเสรีภาพของสังคมประชาธิปไตย

ในการนี้ รัฐบาลสมควรตระหนักว่า การกระทำความจริงให้กระจ่างชัดขึ้นเท่านั้นจึงจะช่วยกอบกู้ภาพลักษณ์และฟื้นฟูทุนทางสังคมอันดีให้กลับคืนมา

9. ข้อเสนอแนะ

1. ต่อกรณีปัญหาการฆ่าตัดตอนและการฆาตกรรมในช่วงเวลาดังกล่าว คณะกรรมการฯ เห็นว่า รัฐบาลสมควรเปิดเผยข้อมูลการฆ่าตัดตอนที่ไม่กระทบต่อรูปคดีทั้งหมดออกสู่สาธารณะโดยเร็ว พร้อมทั้งเร่งคลี่คลายคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีความตายของผู้ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งหลาย

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความกระจ่างโดยเร็วกว่ากรณีใดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กรณีใดเป็นการฆ่าตัดตอน กรณีใดเป็นการฆ่าล้างแค้น กรณีใดเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วใช้กระบวนการยุติธรรมนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างถูกต้องตามรัฐธรรมนูญโดยเร็ว

2. ต่อกรณีปัญหาการจัดทำบัญชีดำ คณะกรรมการฯ เห็นว่ารัฐบาลสมควรสั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ตรวจสอบ กลั่นกรอง ความถูกต้องของบัญชีรายชื่อที่มีอยู่โดยเร็ว รวมทั้งให้หน่วยงานในระดับพื้นที่สามารถพิจารณาจำหน่ายรายชื่อที่ไม่ถูกต้องออกจากบัญชีตามข้อเท็จจริงโดยมีระเบียบวิธีพิจารณาอย่างชัดเจนและรอบคอบ เพื่อให้บุคคลที่ถูกขึ้นบัญชีดำมีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ โดยสมควรให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว

นอกจากนี้ รัฐบาลสมควรให้มีมาตรการชดใช้หรือแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากความผิดพลาดในการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลในช่วงเวลาที่ผ่านมาด้วย

3. ต่อกรณีปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติด คณะกรรมการฯ เห็นว่า รัฐบาลควรเพิ่มความเอาใจใส่ในการแก้ปัญหาด้าน demand side หรือด้านผู้ติดยาเสพติดให้มากกว่านี้ โดยคำนึงถึงความสมัครใจตามสภาพของผู้ติดยาเสพติด การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเสมือนผู้ป่วย ตลอดจนสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ติดยาเสพติดอย่างจริงจัง ให้มีกระบวนการป้องกันกลุ่มเสี่ยง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

